

The background of the entire page is a light gray with a pattern of overlapping, semi-transparent squares in various colors including orange, purple, green, blue, and pink. The squares are arranged in a way that creates a sense of depth and movement. In the upper left, the letters 'IKSZ' are prominently displayed in a large, bold, sans-serif font. Each letter has a thick white outline and is filled with a different color: 'I' is orange, 'K' is purple, 'S' is green, and 'Z' is green.

IKSZ

**Történetek
a bőröndből**

**A Bihari Múzeum
mintaprojektje**

Készült az EFOP-3.3.3-VEKOP-16-2016-00001 azonosító számú,
Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek
című kiemelt projekt
IKSZ – Történetek a bőröndből mintaprojekt
kiadványaként

Megbízó:
Szabadtéri Néprajzi Múzeum

Mintaprojektgazda:
Berettyó Kulturális Központ – Bihari Múzeum

Szerkesztő:
Korompainé Mocsnik Marianna

Lektor:
Dr. Bodó Márton

Korrektor:
Dr. Krajczárné Sándor Mária

Technikai szerkesztő:
Szűcs Endre

Kiadja:
Berettyó Kulturális Központ – Bihari Múzeum
4100 Berettyóújfalu, Kálvin tér 1.
www.biharimuzeum.hu

Felelős kiadó:
Kállai Irén igazgató

Berettyóújfalu, 2018

IKSZ – TÖRTÉNETEK A BŐRÖNDBŐL mintaprojekt

„Az a közösség képes nagy tettekre, kivételes időkben különleges cselekedetekre, ahol a jó ügyek mindig megtalálják a maguk jó embereit, ahol a vágyak nem maradnak mindig vágyak, mert vannak, akik merik vállalni azok valóra váltását.”

(László Vilmos Csongor)

A Bihari Múzeum különleges cselekedetre vállalkozott egy jó ügy érdekében, megkereste a jó embereket és segítségükkel megpróbálta valóra váltani megálmodott vágyait. A múzeumi szakma képviselői közül egyre többen úgy vélik, hogy „a múzeum társadalmasításának érdekében, a múzeumnak lépnie kell a fiatalok felé, nyitnia az általuk képviselt nézetek és ismeretek megfontolására és befogadására, lehetőségeket teremteni ahhoz, hogy a múzeumot a sajátjuknak érezzék a fiatalok, az általuk képviselt kultúra általuk fontosnak és jellemzőnek tartott minden szegmensének bemutatására, azaz muzealizálására.

A múzeum célja, hogy a múzeum az ismereteket kreatívan összegyűjtő és alkalmazó, gondolkodó, egy adott helyzetre megoldást kereső, önálló, de közösségben is együttműködő fiatal generációnak adjon múzeumi eszközt és teret.” (Szigethy Zsófia – Joó Emese)

Ezeket az alapelveket követve múzeumunk kidolgozta az **IKSZ – Történetek a bőröndből** című mintaprojektet középiskolásoknak, amely a törvény által előírt **50 órás Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSZ)** tartalmaz, élményorientált, ugyanakkor ismeretátadást és az önkéntesség megkedvelését szolgáló programja.

Egy érzékenyítő nap megrendezésével (IKSZ Börze) mértük fel az igényeket a múzeum, mint közösségi helyszín lehetőségéről. 10 kiállító mellett, mi is bemutattuk ajánlatainkat. Mind a középiskolás diákok, mind a koordinátor pedagógusok kedvezően fogadták a kezdeményezést.

Igy a kiindulási helyzet a következő volt:

1. A középiskolás diákok iskolai közösségi szolgálatának teljesítése egy olyan potenciális lehetőség, amelyet a fiatalok és a múzeum kölcsönös hasznára érdemes fordítani.
2. A fiatalok részéről tapasztaljuk az igényt az iskolai közösségi szolgálat múzeumi környezetben való teljesítésére.
3. A múzeum részéről is erős az igény a fiatalok múzeumi kötődésének fejlesztésére.

Ezt a kiindulási helyzetet felmérve dolgozta ki a múzeum a projektjét.

Céljaink:

1. Igazodva az IKSZ fő nevelési céljához – a múzeumi szakmai közösség és a középiskolás diákok számára egyaránt hasznos partneri együttműködés létrehozása.
2. A múzeumi szakmák alapján történő korszerű pályaorientáció, kölcsönös tudásépítés.
3. A fiatalok kompetenciáira építő progresszív múzeumfejlesztés, ahol a múzeum is tanul a fiataloktól.
4. Magas színvonalú megvalósítás: élmény, múzeumi tevékenység, tudás együttes megvalósítása.
5. Távlatos cél, hogy a Berettyóújfaluban élő diákok közül is egyre többen válasszák majd IKSZ-helyszíneként múzeumunkat és ötleteikkel segítsék a múzeum munkáját.

Alapelvünk volt, hogy a megvalósításra kerülő projektünket Hajdú-Bihar megye két másik intézményének is kipróbálásra ajánljuk azért, hogy közös tapasztalataink alapján tökéletesíthessük projektünket. Ezt követte a résztvevők kiválasztása. A mintaprojekt célcsoportja az 50 órás iskolai közösségi szolgálatot múzeumi környezetben teljesíteni kívánó középiskolások csoportja.

BSZC – Arany János Gimnázium, Egészségügyi Szakképző és Közgazdasági Szakközépiskolája	Berettyóújfalú	10. évfolyam	3 fő
		11. évfolyam	1 fő
		12. évfolyam	1 fő
Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium	Debrecen	9. évfolyam	2 fő
Kőrösi Csoma Sándor Református Gimnázium	Hajdúnánás	9. évfolyam	8 fő
BSZC – Karacs Ferenc Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Püspökladány	9. évfolyam	2 fő
		10. évfolyam	6 fő

A mentorált múzeumok: a Helytörténeti Gyűjtemény (Hajdúnánás) és a Karacs Ferenc Múzeum (Püspökladány) a településükön meghatározó szerepet töltenek be, mindkét helyszínen a projektbe bevont gimnáziumokkal kiváló kapcsolatot ápolnak.

Ezt követően, 2017. év őszén közös tevékenységre hívtuk a középiskolásokat: ismerjék meg a múzeumi munka fortélyait, váljanak aktív segítőtársakká a múzeumi életben. Mindegyik helyszínen arra kerestük a választ, hogy a fiatalok szerint mit kellene bemutatnia a múzeumnak a helyi fiatalok saját kultúrájából, ami mindenki számára érdekes és tanulságos lenne, és ezt a saját múzeumot a fiatalok egy mini demó verzióban létre tudják-e hozni a múzeum segítségével? Ehhez a választott platform: a kiállítás. Így a múzeumi munka, mint eszköz jelenik meg a cél létrehozásában, ahol az önkifejezés mellett véleményt is tudnak formálni a résztvevők, amely belső motiváló erejű lehet a számukra. A kézzel fogható, közösen létrehozott alkotást, remélhetőleg, ők maguk is szívesen mutatják majd meg másoknak, családnak vagy a saját korosztályuknak, iskolatársaiknak. A múzeum is új nézőpontokat kaphat általuk és segítséget a középiskolás korosztály múzeumba hívására.

A kiállítások összefoglaló címe: IKSZ – Történetek a bőröndből.

A keret adott, a munkaforma és a megvalósítás múzeumonként más és más, hiszen különbözőek a rendelkezésre álló gyűjtemények, a diákok érdeklődése, meghatározóak az egyéniségek, a nyitottság mértéke. Éppen ez ad korlátlan lehetőségeket a megvalósításhoz, a jól bevált módszer akár évenkénti ismétlésére.

Közös tevékenységünk egy konkrét probléma felvetésével: „Mit örökítenél át az életedből az utókornak?” indult, majd a múzeum munkájának megismerésével, szükség esetén kutatással folytatódott, végül a felvetett kérdés megoldásával: időszaki kiállítás rendezésével zárult. Így a fiatalok által elkészített kiállítást a múzeum nyilvánosan hasznosítja. Az IKSZ – Történetek a bőröndből című kiállításban muzeológusok és a résztvevő diákok is „elkészítik” a maguk bőröndjét saját életükkel vagy egy választott személyhez kapcsolódóan, mintegy üzenve a jövő emberének. Ezáltal önálló gondolkodást, önálló tudásépítést, véleménynyilvánítást, alkotást és önkifejezést biztosítunk számukra egy központi probléma kérdésében: Ki mit tart majd megőrzendő örökségnek akár a 2017–2018. évből?

Programunk közösségépítő hatása vitathatatlan, mind a résztvevők, mind a múzeum számára hasznos együttműködés. Öt hónap alatt a együttműködés során a diákok bepillantást kapnak olyan szakterületek munkájába is, amelyek a nagyközönség számára szinte láthatatlanok.

A résztvevő diákok a projektben szerzett élmények alapján – reményeink szerint – visszatérő múzeumlátogatók, valószínűleg visszatérő önkéntesek is lesznek az adott múzeumban, akiknek eredményes tevékenységére már biztosan számíthatnak az intézmények, hiszen ismerik képességeiket, érdeklődésüket, megtapasztalták a projekt során, hogy melyik területen kérhető hatékonyan a segítségük.

A három helyszínen zajló projektet a Debreceni Egyetem – BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézete Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszék közösségszervező alapszak hét hallgatója kísérte figyelemmel, bekapcsolódva a téma kutatásába, a kutatás tervezésébe, a kutatás szempontrendszerének kidolgozásába, a kutatási eredmények feldolgozásába, a fiatalokkal való kapcsolattartásba, közös kommunikációs felület, zárt FB-csoport kialakításába, fenntartásába. Így ők „lépcsőfokok” a múzeum munkatársai és a középiskolás diákok között. Mivel a résztvevők még nem rendelkeznek alapvető kutatómódszertani és muzeológiai ismeretekkel, így ők maguk is rögtön gyakorlatot is szerezhettek a program megvalósítása során.

A felsőoktatásban résztvevő hallgatók kutatásuk során fókuszcsoportos és személyes interjúk segítségével vizsgálták a projekt hatékonyságát a diákok, a múzeumok és az iskolák oldaláról is. Ugyanakkor a hallgatók érzékenyítése is rendkívül fontos, mert közülük sokan középiskolában fognak tanítani vagy közművelődési intézményekben, esetleg múzeumokban dolgozni. Leendő munkájukat jelentősen elősegíti, ha ismerik az IKSZ-ben rejlő lehetőségeket. Mivel ez a téma meglehetősen új, mind a közoktatás, mind a múzeumügy területén, feldolgozása kitűnő kutatási terület is.

Eddigi tapasztalataink alapján úgy véljük, hogy a mintaprojekt lehetőséget ad arra, hogy a diákok olyan feladatok megvalósításában próbálják ki magukat, amelyek speciálisan a múzeumi környezethez kapcsolódnak. A beszélgetések formájában zajló ismeretátadáskor a gondolkodási képesség és a tudásszerző képesség (ismeretszerző, problémamegoldó, alkotó) fejlődik leginkább, amelyet a diákok az egyéni tanulásaik során is kiválóan hasznosíthatnak. A személyes kompetencia alapképességek közül elsősorban az önfejlesztő képesség erősödik, a szociális kompetencia alapképességeinél a szociális kommunikációs, kontaktuskezelési, kötődési, szervezési, érdekérvényesítési (együttműködési, vezetési, versengési) képesség kap kiemelt szerepet. Ezek a képességek az élet minden területén erősítik a diákok személyiségét, ugyanakkor jelentős tapasztalatszerzéssel is járnak.

A projekten belül az ismeretszerzés és a kreativitás, véleménynyilvánítás ebben a helyzetben szerencsésen kapcsolódik az élményhez és a tudáshoz. A tudásanyag folyamatosan frissül, így a projektben résztvevők ismeretei nem avulnak el. A múzeumok pedig közvetlenül a középiskolásoktól szerezhetnek információkat a korosztályuk elvárásairól, az aktuális trendekről, az érdeklődésükről, amelyek ismeretében közelebb hozhatók programjaik, kiállításaik a középiskolás korosztályhoz.

Tapasztalatainkat összegezve, közös véleményünk alapján projektünk megvalósításra alkalmas múzeumok, gyűjtemények és kiállítóhelyek számára szakember létszámuktól függetlenül, saját gyűjteményi anyagukra építve.

A megvalósítás javasolt menete:

- Egy érzékenyítő nap megszervezése (IKSZ Börze) a középiskolások igényeinek felmérésére.
- Tájékoztató a középiskolákban a múzeumi közösségi szolgálatról a szülőknek.
- Havi egy alkalommal szervezett keretek között, a többi időben kötetlen formában, de a muzeológusokkal szoros kapcsolatot tartva önállóan készülnek a projekt megvalósítására.
- Egy-egy közös beszélgetés témái lehetnek:
 - › A gyűjtemények megismerése
 - › Mit változtatnál a múzeum kiállításában?
 - › Melyik tárgyat tartod a legérdekesebbnek/a múzeumot leginkább szimbolizálónak?
 - › Mire jó az adattár?
 - › Hol nézzek utána? – Kutatás levéltárban – családfakutatás
 - › Érdekes kiállítási ötletek/témák a „nagyvilágból”
 - › Témaválasztás – Hogyan mutatnád be?
 - › Ötlet – múzeumi gyűjtemény vagy saját, választott tárgyra építve
 - › Tárgy – dokumentum – fotó – hagyomány – történet kapcsolata stb.

A kiállításához csak a keretet, a kiindulási helyzetet adjuk meg, valamint a közvetett szakmai segítséget, hogy a kreativitás, az önmegvalósítás, a szabad véleménynyilvánításnak maximális lehetőséget biztosíthassunk a diákok számára.

Cél: egy időszaki kiállítás létrehozása, amely során a feltett kérdésre: „Mit tart megőrzendőnek és bemutatásra méltónak saját korából a jövő számára?” keressük a választ. Javasoljuk, hogy a kiállításba bekapcsolódó, különböző korú muzeológusok is készítsék el a maguk „üzenetét” saját korukról vagy egy választott személyről, így vélhetően hiteles képet kaphatunk a különböző korosztályok szemléletéről, múzeummal kapcsolatos gondolatairól, ugyanakkor inspiráló lehet a diákok számára is.

A megvalósuló *IKSZ – Történetek a bőröndből* című kiállítás tartalmi kifejtése, a címadás, az installáció megválasztása, a kommunikáció, a megnyitó, a kiállítás hasznosítása, „utóélete”/ sorsa stb. mind a diákok ötletére épül. A bemutatásra kerülő kiállítások 3–5 hétig álló tárlatok a muzeális intézményekben.

A projekt fenntarthatósága, adaptálhatósága nem elsősorban pénz kérdése. A múzeumi szakemberek kedvet kapva az ismeretátadás ezen formájához, bátran alkalmazhatják múzeumukban a gyakorlatban. Mivel minden szakterületet érintünk a kiállítás tervezése, rendezése, hasznosítása kapcsán, mindenki megerősítést is kap abban, hogy a múzeumban végzett munkája fontos, érdemes átadni ismereteit az érdeklődő diákoknak. Ugyanakkor saját maga számára is kihívás egy közös projekt megvalósítása az adott korosztállyal. A közös munka során erősödik mind a múzeumi dolgozók, mind a programban résztvevők önismerete.

A mintaprojekt adaptálásával egy olyan korosztállyal kerülünk szorosabb kapcsolatba, amelyik életkori sajátosságainál fogva nehezen kapcsolható be a múzeumi világba.

Talán ez lesz az egyik út hozzájuk.

Korompainé Mocsnik Marianna
a projekt szakmai vezetője

KUTATÁSTÓL A KIÁLLÍTÁSRENDEZÉSIG

*Berettyó Kulturális Központ – Bihari Múzeum,
Berettyóújfalu*

A Bihari Múzeum kiállítása három tanintézmény diákjainak és a múzeum munkatársainak együttműködésének gyümölcse. A diákok közül az BSZC Arany János Gimnáziumának öt tanulója – egyéb országos projekthez is igazítva a témaválasztást – Berettyóújfalu 20. századi történetében jelentős szerepet játszó négy zsidó kereskedő család történetét mutatja be interaktív táblákon, a diákok által kikutatott háttéranyagot tablón megjelenítve. A Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium hat tanulója két témát is választott. Két diák egy 10 évvel ezelőtt megjelent kiadvány, a „Séta a faluvárosban” – Berettyóújfalu egykor és ma című album alapötletét továbbgondolva, a Berettyóújfalu épületeiről a két világháború között készült, illetve az 1990-es években készült képei mellé rögzítették a 2018-as állapotokat is. A három, különböző korú fénykép egymás mellé helyezésével nyomon követhető Berettyóújfalu településképlet megváltozó középületek változásai az utóbbi 80-100 esztendőben. A lányok ötletét az esküvői ruhák divatjának alakulását a 20. század első felétől napjainkig, a múzeumban őrzött és további felkutatott fényképek alapján végül a múzeum dolgozói valósították meg.

A diákok tevékenységét segítő egyetemista hallgató kiállítási egységével arra kereste a választ, hogy egy-egy nálunk tanuló külföldi egyetemista mit hoz magával hazájából és mit vinne magával hazánkba a kávézóban.

A muzeológusok témái között szerepel oktatástörténet a 20. század második feléből, a II. világháború, irodalmi-művelődéstörténeti anekdota a Kelet Népe c. országos ismertségű folyóirat keletkezéséről, Berettyóújfalu egy 19. századi jeles személyisége, illetve a kommunikációs csatornák alakulása az őskortól napjainkig. Mindezek látványos kiállítási elemekkel, enteriőrökkel bemutatva.

A kiállításban megjelenik a címben jelzett központi rendező elv, a kávézó is, az egyes részegységekhez kapcsolódva láthatjuk azokat a táskákat, utazóládákat stb. amelyek a megjelenített korokat, témákat reprezentálják.

A diákok a kiállítás elkészítése közben belekóstolhattak a múzeumi munka rejtelmeibe: megtudhatták, mi kell ahhoz, hogy megszülessen egy tárlat, milyen forrásokat lehet használni a szükséges kutatómunkához. Betekintést nyerhettek abba is, milyen technikai megoldások állnak rendelkezésre a muzeológusoknak, hogy egy-egy műtárgy vagy műtárgyegyüttes jelképként jelenjen meg, és üzenetet közvetítsen. A projekt során ugyanakkor muzeológusok is tanultak a diákoktól: hogyan látja a múzeumot napjaink fiatalosága? Hogyan, milyen eszközökkel, kiállítástechnikai módszerekkel tudunk közelebb kerülni ehhez a látogatói célcsoporthoz?

Mind a résztvevő diákok, mind a múzeumi munkatársak számára tanulságos program valósult meg.

Dr. Krajczárné Sándor Mária
főmuzeológus

CSALÁDOK NYOMÁBAN

*BSZC Arany János Gimnázium,
Egészségügyi Szakképző és Közgazdasági Szakközépiskolája
Berettyóújfalu*

Elsődleges célunk az volt, hogy a diákok maguk önálló kutatási munkájukon keresztül mutassák be az általuk választott témát, a létrehozandó produktum a középiskolás korosztály érdeklődésének megfelelően hangsúlyt helyezzen a modern, lehetőleg interaktív bemutatásra.

Az Arany János Gimnázium tanulóinak választott témája a helytörténet volt, nevezetesen a berettyóújfalu zsidóság életének bemutatása az 1920–30-as években.

A kutatási lehetőségek feltérképezése után és a múzeumi munkatársak javaslatára ez a cél négy helybeli család (Adler, Zádor, Kohn/Konrád és a Weisz családok) helyzetének bemutatására szűkölt.

A módszereket tekintve ez a múzeumi foglalkozások általános ismertetői mellett önálló kutatásokban (korabeli újságok, anyakönyvi iratok tanulmányozása), szakirodalmi tájékozódásban valósult meg. A tanári segítség elsősorban a koordinálást, az információk kiegészítését, a témában való eligazítást, a szakirodalom felkutatását jelentette.

Forrásaink a helyi korabeli újságok (Sárrét, Bihar, Bihar Népe), a témáról fellelhető szakirodalom (Berettyóújfalu zsidóságának emlékkönyve, a Hajdú-Bihar Megyei Levéltár összefoglalója a helyi zsidóság történetéről, interjúk, digitális képtárak), a múzeum adattári anyagai voltak. A diákok számára a legizgalmasabb tevékenység a helyi zsidó temető felkeresése, az ottani adatgyűjtés volt. Ugyancsak érdekességet jelentett a családfa-kutatás módszertanáról meghallgatott előadás is, a kiállításhoz minden diák elkészíthette az általa választott család leszármazási ábráját.

A megvalósítás során azonban akadtak nehézségeink is. A választott téma illeszkedett egy másik, országos projekthez, amelyben diákjaink szintén részt vesznek, de a munka során túl nagy falatnak bizonyult. A diákoknak a kutatás aprólékos munkáját tanórán kívül kellett elvégezniük, ami a középiskolásoktól elég nagy erőfeszítést igényelt, minden jószándékuk ellenére.

A múzeumi foglalkozások általában az elvi segítségre szorítkoztak, kevés konkrét útmutatást adtak a projekt kezdeti fázisában. A program elejétől lett volna nagy szükség a kutatási – módszertani segítségre, adatbázisok és azok használatának bemutatására, a kutatói munka apró lépéseinek leveleznylésére.

A múzeumi együttműködés egyébként hasznos volt, az utolsó szakaszban azok a diákok, akik rászánták a szabadidejüket (pl. a Weisz család esetében), nagyobb eredményt tudtak felmutatni, ugyanakkor ez nem érintette a munkafolyamat egészét, ennek szervezését és az egyértelmű munkamegosztást (mely múzeumi kolléga kinek miben tud segíteni) tervezettebben érdemes végezni. Hasznos lett volna, ha a szombati alkalmakkor a

diákok a kutatási területüknek megfelelő kutatást ott helyben elkezdhetik, legalább a kezdő lépéseken átsegítve őket. A gimnáziumi segítő tanároknak ebben kisebb a gyakorlatuk, ebben a múzeumi szakemberek tudnak konkrétabb útmutatással szolgálni.

A projekt kezdeményezése mindenképpen újdonság, a múzeumok és kiállítások megújítása valószínűleg szükségessé válik a jövőben.

Az időtartam erre igazából nem volt elég: kigondolni a témát, elmélyedni benne, ki találni az innovatív bemutatását lényegesen a jövőben hangsúlyt a több időre és a komolyabb szakmai segítségre lenne célszerű fektetni.

Az volt a tapasztalatunk, hogy az önálló kutatás gondolata a diákok számára vonzó, a megvalósítás nehézsége azonban sokszor elvette a lelkesedést.

Ha a közösségi szolgálat színtere maradhat a múzeum, talán célszerűbb egyszerűbb, kézzel foghatóbb célokat kitűzni: kiállítások kreatív tervezése, azok felépítésében való segítség, programok lebonyolítása, és csak ezek után az önálló kiállítás tervezése – szervezése.

Az Arany János Gimnázium projektben résztvevő tanulói:

Bodnár Gergely, Kovács Adél, Nagy Dóra, Sain Máté, Szémán Gabriella

Suha Zsófia Anna – Vatai Judit
mentor tanárok

ÚJ LEHETŐSÉG AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT TERÜLETÉN

*Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium,
Debrecen*

Pedagógusként, osztályfőnökként és a közösségi szolgálat intézményi koordinátora-ként az elmúlt években sok élményben és tapasztalatban lehetett részem az oktatás-nevelés, a közösségi élet irányítása és a közösségi szolgálat szervezése terén. A három terület voltaképpen ugyanazt jelenti: a gyerekekkel való foglalkozást. S mindig ugyanaz a feladat is: az iskolai nevelés kötelező tevékenységeit élményként közvetíteni, aktív résztvevővé tenni a diákokat a tanórákon és a tanórán kívüli tevékenységekben. A közösségi szolgálatként kínált tevékenységek akkor nyernek értelmet, ha a diákokat valóban bevonják a „szolgálatba”, ha érzik, hogy hasznos feladatot bízta rájuk. Ezért tartottam izgalmasnak az „IKSZ – Történetek a bőröndből” mintaprojektet: hasznos ismereteket közvetít, a csoportos együttlétre épülő közös tevékenységeket kínál, kreativitásra, együtt gondolkodásra nevel, alkotó munkát vár el – mindezt remek, pontos, gyerekszerű szervezéssel.

Tanárként azt tapasztaltam, hogy a diákok nem mennek maguktól múzeumba, a legtöbb családban nincs meg ennek a hagyománya, ezért az iskola feladata, hogy megismertesse a múzeumok világával a tanulókat. Ez a projekt lehetőséget adott arra, hogy közelebbről megismerhessék a Bihari Múzeumot, betekintést nyerhessenek az ott folyó munkába. Mindezt úgy, hogy együtt gondolkozhattak diáktársaikkal, tanáraikkal, egyetemistákkal, muzeológusokkal.

Több izgalmas, érdekes eleme van ennek a projektnek: a tartalmas előadások, az interjúk, válaszok megfogalmazása arra a kérdésre, milyen legyen a jövő múzeuma... Mégis a legvonzóbb maga a „bőrönd”: egy saját kiállítás létrehozása (természetesen a muzeológusok diszkrét, de hatékony háttérirányításával) az ötlettől az anyaggyűjtésen és az anyag rendezésén át egészen a megvalósításig. Így jöhet létre a lányok fantáziáját megmozgató témaként „A menyasszonyi ruha változása 1960-tól napjainkig” kiállítás a múzeumban található anyag és saját gyűjtésük felhasználásával, vagy a fiúk érdeklődéséhez közel álló helytörténeti témájú kiállítás: „Berettyóújfalu régen és most”.

A múzeum valóban közösségi szolgálati tevékenységet kínál: a helyi közösség számára értéket teremtenek itt a diákok, élménypedagógia-alapú foglalkozásokon vesznek részt, teremthetnek valami maradandót. S legfőképpen felismerhetik, hogy jelenünket a múltunkon keresztül érthetjük meg, a múzeumban lévő „holt anyag” pont annyira élő, mint amennyire „holt anyaggá” válik egykor a mi jelenünk is.

A Csokonai Gimnázium résztvevő diákjai: Korompai Hunor, Nyéki Máttyás

Nagyné Tóth Erzsébet
mentor tanár

MEGTALÁLT BŐRÖNDÖK

Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény, Hajdúnánás

Partner: Kőrösi Csoma Sándor Református Gimnázium 9. A osztály tanulói, Hajdúnánás

A megvalósítás során a projekt eredeti elképzeléseihez igyekeztünk igazodni, ezért végig kitartottunk a bőröndök mellett, mely természetesen tág asszociációs lehetőséget hordozott. Végül sok mindennel tudtuk megtölteni őket. Az ötletelés időszakában utaztunk térben, korokban, időben, képzeletben, a virtuális és valós világban is, így formálódott a mi kiállításunk, mely a „Megtalált bőröndök” elnevezést kapta. Gondolkodtató módon, olykor csak áttételesen, játékosan, de mindegyikben benne van a múlt, a jelen és a jövő.

Részvevőink érdeklődése, habitusa alapján változott a témaválasztás, míg sikerült mindenkinek egyet megragadni, kinyitni, majd megtalálni a hozzá illő és persze megvalósítható kiállítási elemeket.

A tartalmak különbözőek, azonban több összekötő elem kapcsolja őket egybe: Hajdúnánásról, hajdúnánásiakról szólnak, az ember, az érték, a közösség, a hagyomány átadása szerepel bennük.

A közös munka során mindenki saját projektjén keresztül a gyakorlatban ismerkedett meg a kiállítás készítésének menetével a kezdetektől a megvalósításig. A tartalmi oldalhoz az ötletek, kutatások, levéltári látogatás, a múzeumok sokféleségének bemutatása, koncepció felállítás, az anyaggyűjtések, válogatások, szelektálások, míg a formai részhez a vizuális megjelenítések, a rendezési elvek, elhelyezések, látogatói szemszögből való figyelembe vétel segített.

A mondanivaló megértését, valamint a kiállítás látványának egységesítését azok a „záslók” erősítik, melyeken a bőröndökhöz kapcsolódó idézeteket olvashatják a látogatók.

A több hónapos munka során létrejövő kiállításban a mi bőröndjeink nem egy vonaton, egy kocsiban utaztak együtt, hanem „Csoki”, azaz az Üvegtigris szereplőjének Babettáján, melyről leesve tárják fel tartalmukat:

Témák

Balogh Nóra és Kovács Flóra: Szelektálj!

Mi az, amit mi is könnyen megtehetünk a tisztább környezetért, ezzel is védve az átörökítendő Földet?

„A hosszabb és jobb minőségű élethez mindennapi viselkedés tartós megváltoztatása a kulcs. Ennek részeként változtatnunk kell étkezési szokásainkon és mozgáshiányos életmódunkon. A viselkedésváltozást nem adják receptre. Nekünk kell elhatároznunk.”

Brian Wansink

Balogh Enikő és Bata Zsuzsa: Chatveleg

Milyen az elektronikus kommunikációs formák hálózata egy mai középiskolás osztályban?

„Az iskola abnormális hely, ami abból is látszik, hogy ott az kérdez, aki tudja a választ és annak kell válaszolnia, aki nem tudja.”

Karácsony Sándor

Borbély Csenge: Beiskolázva

Kinek könnyebb az „iskolátáska”? Egy mai vagy egy tanyasi iskolába járó diáknak?

*„Csak a korok változnak, benne az emberek és az emberi tulajdonságok nem.
Ez talán az élet körforgása.”*

Almási Éva

Harsányi Gabriella és Varga Laura: Unknown „tan”zone

Tanuláson kívüli élet az iskolában, avagy mit is csinálhattak a szabadidőben a régi és a mai diákok.

„Az iskola arra való, hogy az ember megtanuljon tanulni, hogy felébredjen tudásvágya, megismerje a jól végzett munka örömet, megízlelje az alkotás izgalmát, és megtalálja a munkát, amit szeretni fog.”

Szent-Györgyi Albert

Kiss Fanni: Ízirájder!

Hogyan vált a kőrösis Csuja Imiből kiváló színész?

„Ha valamit akarsz, és nagyon akarod, el tudod érni. Türelem, nagyon kemény munka és hosszú küszködés az ára, de megkaphatod. Ez a meggyőződés mindig alapfeltétel, legyen szó művészi vagy bármilyen más teljesítményről.”

Margo Jones

Bencze Andrea (mentor tanár): Nem csak gyerekjáték

Valóban csak játék?

„Létfontosságú, hogy az ember időnként olyasmivel foglalkozzon, ami nem létfontosságú.”
Mérő László

Darócziné Bordás Andrea (muzeológus): nÉpítő bölcsélet

Hogyan tanuljuk nyelvünk kincseit, ki és hogyan adja át a nép bölcsességeit?

*„Oh jól vigyázz, mert anyád nyelvét bízták rád a századok
S azt meg kell védened. Hallgass reám. Egy láthatatlan lángolás
Teremté meg e nagy világot s benned az lobog. Mert néked is van lángod:
Szent e nyelv! S több kincsed nincs neked!”*

Füst Milán

Köszönet minden résztvevőnek a közös utazásért és fáradozásáért!

Darócziné Bordás Andrea
muzeológus

MEGTALÁLTUK A BŐRÖNDÖKET

*Kőrösi Csoma Sándor Református Gimnázium,
Hajdúnánás*

Gimnáziumunk diákjai a Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény jóvoltából lehetnek részesei a projektnek. A vállalt feladat részeként múzeumpedagógiai foglalkozásokon, levéltár-látogatáson és kiállítástervezésen és -szervezésben is részt vehettek.

A gyűjtemény nem volt számunkra eddig sem ismeretlen hely, de kedvelt tartózkodási helyé igazán az utóbbi időben vált. A helyi projektfelelős kitüntető figyelme és gondoskodása tette a találkozási alkalmakat kellemessé. Kedvelték a gyerekek a múzeumok interaktív bemutatását, élvezetes volt a levéltár-látogatás. Ismeretlen világba nyertünk bepillantást az itt tett körületekintéssel. Lehetőség volt belenézni az anyakönyvekbe, megismerni a levéltárosok munkáját. Mégis, a kiállítás tervezése volt a legizgalmasabb feladat. Megtalálni a kiírásnak megfelelő és őket érdeklő területet, gyűjteni ismerőstől és ismeretlentől a kiállításra szánt anyagot, együtt dolgozni, ötletelni. Kreatívkodni.

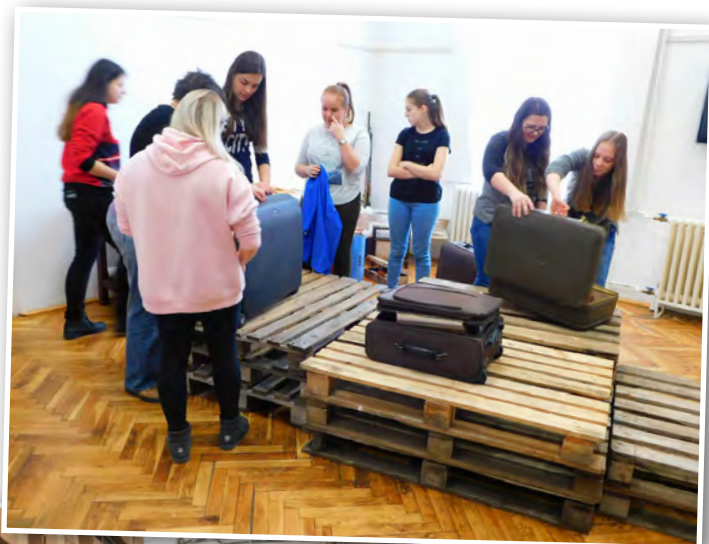
És miért ajánlanám a gyűjteményt?

Mert tárt karokkal várnak, mert meghallgatnak és ügyesen koordinálnak. A gyűjtemény munkatársa (tapasztalat szakemberként is) partnerként kezelte a gyerekeket, ügyesen koordinálta munkájukat, jó érzékkel szervezte tevékenységüket. És mert az ilyen közösségi terek még nem felfedezettek az ifjúság előtt, lehetőségeik még feltárássra várnak. De mindenképp vannak, mert ügyesen nyitnak a modern világ felé.

Miért ajánlanám a hasonló projektet?

Mert lehetőséget ad egy „régis világra”, ez a múzeum, új felfedezésére. A projekt tág mozgásteret ad a gyerekeknek önmaguk kiteljesítésére, az őket érdeklő téma feldolgozására, hagyományosnak tűnő tárlat rendezésére már nem a legmegszokottabb eszközökkel. Anyagi hozzájárulást is biztosít a terv megvalósításához. Megszokott emberi kapcsolatokat enged felfrissíteni és új kapcsolatokat kialakulását segíti elő. Valamint élményekhez juttatja még a segítő pedagógust is, aki egyébként sejtette, amikor ezt a gyerekcsoportot választotta, hogy jól fogja érezni magát.

Bencze Andrea
mentor tanár

A RAKTÁR KINCSEI

*Karacs Ferenc Múzeum Tagintézmény,
Püspökladány*

A BSZC Karacs Ferenc Gimnázium nyolc diákja vett részt a múzeum foglalkozásain. A középiskolások az első alkalommal megismerkedtek a múzeum szerepével és a múzeumi munkával, majd bemutatásra került a múzeum állandó kiállítása. Szakmai feladatként azt kértük tőlük, hogy – elméletben – rendezzék át és modernizálják a helytörténeti kiállítást. A feladatot lelkesen és kreatívan hajtották végre.

2017. december 10-i alkalmon a diákok megismerkedtek a múzeumi történészek munkájával, az adattári dokumentumok és leltárkönyvek világával, elméletben és gyakorlatban egyaránt. A leltározás feladatát kellő lelkesedéssel és igen kreatívan végezték el.

2018. január 13-án folytatódott a program. A gimnazisták bepillanthattak a múzeum raktárának világába, megismerkedtek múzeumunk néprajzi és helytörténeti gyűjteményével és néhány műtárgyat közelebbről is szemügyre vehettek. A projektet záró kiállítás elméleti megszervezése, megbeszélése során szárnyalhatott a fantáziájuk. A diákok ambíciózusan hajtották végre a feladatot.

Az utolsó foglalkozásra, mely már a kiállításrendezés jegyében telt, 2018. február 3-án került sor. A projektet „A raktár kincsei” – Történetek a bőröndből mintaprojekt kiállítása, válogatás a Karacs Ferenc Múzeum néprajzi és helytörténeti gyűjteményéből című tárlat zárta, melyet a múzeum munkatársai és a diákok közösen rendeztek meg. A diákok részesei lehettek – a múzeumi szakma legizgalmasabb részének – a kiállításnak, az általuk kiválasztott műtárgyak szakszerű elrendezésének, bemutatásának. A múzeumi gyűjteményt kiegészítve jelennek meg a diákok „bőröndjei”, melyekben saját családjuk, ismerőseik történetét mutatják be az otthonról hozott régi tárgyak és emlékek segítségével.

A mintaprojektet záró kiállítás megnyitására 2018. február 8-án 17 órakor került sor a Karacs Ferenc Múzeumban.

A Karacs Ferenc Múzeum szakmai tapasztalatai: Munkatársaink nagy megelégedéssel vettek részt a projektben. A szakmai munka mellett igazán élvezetes volt számunkra, hogy bemutathattuk és átadhattuk választott hivatásunk – a muzeológia – ismereteit. A középiskolás korosztály megszólítása múzeumpedagógiai szempontból nagyon nehéz, így különösen fontos volt ez irányú tapasztalatok szerzése. A mintaprojekt keretében láthattuk, hogy mi az, ami igazán leköti a diákokat, melyek azok az elméleti és gyakorlati szempontok, amelyeket későbbi foglalkozásainkon is felhasználhatunk. Legfőképpen pedig örültünk, hogy a diákok egy része fogékonnyá vált a múzeum és múzeumi munka iránt, így lehet, hogy a későbbiek folyamán nemcsak a jövő múzeumi látogatóit, hanem akár a jövő muzeológusait is láthatjuk közöttük.

Győrfi Lajos
muzeológus

Amikor a Karacs Ferenc Múzeum ismertette iskolánkban a projekt kínálta lehetőséget és a cserébe elvárt feladatokat, a jelentkezők egyöntetűen elfogadták. A tanulók egy részét ugyan nem kimondottan érdekelte a múzeumi munka, azonban az mindenképpen a részvétel mellett szólt, hogy egy helyszínen, minden további utánajárás nélkül tudják teljesíteni az iskolai közösségi szolgálat teljes óraszámát.

Tanulóink tagadhatatlanul a 21. század gyermekei, akiknek lételemük a digitális világ, és akik csak nagy erőfeszítés árán képesek igazi könyvek, papírképek vagy akár műtárgyak közelében hosszasan időzni. Ez a néhány foglalkozás a türelmüket is próbára tette, és közben elkerülhetetlenül megismerkedtek a múlt olyan elemeivel is, amik az általuk oly nagyra becsült virtuális világban nem léteznek.

A nyitórendezvényen felvázolt „jövő múzeuma” gondolat érdekes volt mindannyiunk számára, de a mi helytörténeti múzeumunk lehetőségein egyelőre túlmutatnak, így a vég-ső produktum (a kiállítás) egyáltalán nem tükrözi az előzetesen felvázoltakat. Ez azonban nem baj, hiszen a projekt így is eredményes volt: a fiatalok a múlt tárgyain keresztül kicsit betekintést nyertek az emberiség történelmébe anélkül, hogy ez számukra túlzott erő-feszítést jelentett volna. A régi tárgyak rendezgetésekor óhatatlanul közelebb kerültek a múlthoz, ami nélkül elképzelhetetlen a jövő. Az, hogy nem csak látogatók voltak a múze-umban, egyben azt is biztosította, hogy kicsit a muzeológus szemével nézzék a tárgyakat, nem pedig a szokásos, olykor unalmas és kötelező (osztály-) program keretében.

A múzeum dolgozói pedig mindent megtettek azért, hogy a tanulók kellemesen érez-zék magukat, és a tanulókhöz közelebb hozzák a múzeumi munkát. Ez a helyszín min-denképpen érdemes arra, hogy a tanulók itt végezzék el a közösségi szolgálat akár teljes óraszámát, hiszen a múlt megőrzése közös feladatunk, és minden lehetőséget meg kell ragadni arra, hogy a fiatalokat megismertessük a múzeumok világával és ezáltal közelebb kerülhessenek a múltjukhoz.

A Karacs Ferenc Gimnázium projektben résztvevő diákjai:

Faur Zoltán, Nagy Ádám Lukács, Pál Anita, Rácz Máté Krisztián, Rostás Vanessza,
Sallak Barbara Amália, Szilágyi Szilvia Éva, Ujfalusi Attila

Szabóné Nagy Ildikó
mentor tanár

Tudás – élmény – munka

A programba közösségszervező, közösségi művelődés tanára és andragógia szakos egyetemi hallgatók kapcsolódtak be: figyelemmel kísérték a projekt menetét, résztvevő megfigyelőként leírták tapasztalataikat az egyes helyszíneken, ezzel segítve a projekt módszertani nyomon követését. Ezáltal támogatták egy, az iskolai közösségi szolgálatosok számára élményt nyújtó foglalkoztatási módszertan kidolgozását, ami mintaprojektként más megyékben is elterjeszthetővé válik.

Az egyetemisták megfigyelő szerepe egyrészt a résztvevő megfigyelésen alapult, maguk is részt vettek a foglalkozásokon, másrészt a program félidejénél fókuszcsoportos interjúkat készítettek a diákokkal, valamint félig strukturált interjúkat készítettek a pedagógusokkal és a muzeológusokkal. A kérdések mindkét esetben a következő témakörökre irányultak: előzmények: a projektbe kerülés és motivációi; a folyamat: tapasztalatok, tanulási folyamat, pozitívumok és nehézségek programban; fenntartás: kinek és miért ajánlaná, hogyan fejleszthető a program. Nagyon értékes észrevételeik voltak a résztvevőknek, amelyek hasznosíthatóak a jövőbeni hasonló programok szervezésekor, lebonyolításakor.

Miért jó ez egy egyetemi tanszéknek?

A tanszékek többsége, így a mi tanszékünk is törekszik a gyakorlatorientált képzésre. Szeretnénk, hogy a hallgatóink a képzés során minél több kulturális színtérrel megismerkedjenek, és az ott zajló munkába bekapcsolódhassanak. Egy ilyen projektben való részvétel erre lehetőséget nyújt. Az oktatómunkánkban törekszünk a módszertani sokszínűsége, az előadó-központú módszerek mellett minél több résztvevő-központú módszer alkalmazására. A múzeummal és középiskolásokkal közös programban a projektmódszert alkalmazhattuk a hallgatóinkkal közösen.

Miért jó ez a hallgatóknak?

A közösségszervezés és andragógia szakos hallgatók számos általános és szakmai kompetenciáját fejleszti ez a program. Többek között hozzájárulhat ahhoz, hogy a hallgatók képesek legyenek a hagyományos, közösségi kulturális értékek megőrzését, éltetését és megújítását szolgáló közösségi folyamatok tervezésére és megvalósítására, elemzésére és értékelésére; képesek ifjúsági, képzési és közösségi projektek generálására.

A közösségi művelődés tanárszakos hallgatók esetében az Iskolai Közösségi Szolgálat gyakorlati oldalának megismerése is nagyon hasznos, hisz ők végzett tanárokként szervezői lehetnek a területnek egy adott oktatási intézményben.

A résztvevő egyetemi hallgatók a következőket emelték ki saját maguk és a középiskolások szempontjából a projekt értékei kapcsán: megismerhető jobban a muzeológus munkája, bevonva őket a kutatómunkába új ismereteket szerezhetnek, valamint különböző készségeik is fejlődhetnek. Nyílt, barátságos közegbe kerülve egy közösség alakult ki a találkozások révén, a programban résztvevők megtapasztalhatták, hogyan hoz össze egy közös feladat egy csapatot, megtanulhattak csapatban dolgozni. Így fogalmazta meg ezt az egyik résztvevő hallgató:

„Előnye a projektnek, ha egy meghatározott segítő, egy egyetemista van a középiskolások mellett, tapasztalatom szerint velünk jól fel tudtak oldódni. Ez is lehet akár a szerepe egy egyetemistának a projektben. Úgy éreztem, hogy elég önbizalomhiányosok, és nem igazán voltak tudatában milyen szuper és tényleg nagyszerű ötletekkel álltak elő. Én ezt igyekeztem nekik bebizonyítani, és dicsérettel, biztatással segítettem őket.”

Miért jó ez a középiskolásoknak?

A fókuszcsoportos beszélgetések kapcsán a középiskolások véleményét is megismerhettük. Megkérdeztük őket, hogy milyen szavakkal jellemeznék a múzeumi munkát. A résztvevők válasza alapján az alábbi szófelhőt készítettük.

A múzeumi munka jellemzése szavakkal a résztvevő középiskolások véleménye alapján:

Beszámoltak arról, hogy milyen készségeik fejlődtek, milyen pozitívumai vannak a múzeumi munkának és a projektben végzett tevékenységüknek, kiknek ajánlanák. Az alábbi néhány idézet jól jellemzi, hogy mit gondolnak ezekről a kérdésekről, így rövid összefoglalónk végén ezt osztjuk meg zárszó helyett:

„Belelátunk egy muzeológus munkájába, ezáltal megértjük azt, mennyi munka van egy kiállításban.”

„Amúgy tényleg nagyon izgalmas, mert bele se gondol az ember, hogy milyen érdekes valami után kutatni, milyen megismerni az életét.”

„Ez jó lehetőség ismeretségeket szerezni és új dolgokat megismerni. Megismertük a múzeumot, hogy hogyan épül fel egy kiállítás megtervezése és megvalósítása. Szerintem egyszer mindenkinek ki kell egy ilyet próbálnia.”

„Ha unalmasnak hiszik, akkor menjenek el, nézzék meg, mert biztosan meg fog változni a véleményük a múzeumokról.”

A projektben résztvevő egyetemi hallgatók:

Antal Tibor, Bíró Andrea, Bíró Imola, Galgóczi Kata, Hegedűs Dóra,
Rozsnyói Tamara, Veress Nikolett

Dr. Juhász Erika
tanszékvezető főiskolai docens

Dr. Márkus Edina
egyetemi adjunktus

1. IKSZ a kulturális fogadó intézmények nézőpontjából

„Úgy gondolom, hogy a múzeum számára sokkal inkább egy tanítási alkalom, de ugyanakkor egy tanulási lehetőség. Fontos, hogy a gyerek azt érezze, hogy szükség van rám. Nemcsak jövők és látszatomunkát végzek, hanem az, amit csinállok, annak értelme van, és ezzel segítem a múzeumot.”

(Káldy Mária)

Jelenleg nagyon sokféle hozzáállás tapasztalható a kulturális intézmények (múzeum, könyvtár, közösségi ház) részéről az IKSZ-szel kapcsolatban. Leegyszerűsítve a következő modellek vagy ezek ötvözei jellemzőek. Nehéz ezen a területen belül szétválasztani a különböző intézménytípusokat, talán nem is érdemes. Van intézmény, ami elzárkózik a diákok fogadásától, mert úgy érzi, hogy túl sok energiabefektetést jelent ahhoz képest, hogy csak 50 órát töltenek az intézményben vagy még annyit se. Ezen logika szerint ahhoz képest, hogy nagyobb szakmai támogatásra van szüksége a diákoknak, mint a felnőtt önkéntesek esetén, ez a hozzáadott érték nem térül meg megfelelő módon, ezért egyszerűbb nem fogadni közösségi szolgálatos diákokat.

A másik megközelítés, hogy nem szervezek diákokat az intézmény számára, de ha jelentkeznek, fogadom őket. Ebben az esetben többnyire alkalmi tevékenységre érkeznek a diákok, saját indíttatásukból. A fogadó intézmény pedig elfogadja a felkérést, de nem feltétlenül átgondoltan és megtervezetten bonyolít le diákokkal közös programokat. Ez a fogadás együtt járhat az ingyenmunka képzetével. Olyan feladatokat bízok a diákokra, amit el kellene végezni, de „én sem szívesen végeznék”: szkennelés, fénymásolás, könyvek, tárgyak törölgetése, székhordás, esetleg rendezvényen való részvétel. Ez a megközelítés nem számol a diák érdeklődésével és adottságaival, sokkal inkább az elvégzendő feladat felől közelít. Alkalmilag használja néhány órában (2-5 óra) a diákokat.

Ebből következően felemás lesz az eredmény is, néhol lelkesedő diákok lelkesítik a fogadó szervezetet is, néhol a kötelezettségtől szenvedő diákok csüggedésbe viszik a fogadó szervezet szakembereit. A fogadó intézmény pedig vegyes érzelmekkel viseltet a program iránt a megismert diákok alapján.

A harmadik modell, ahol kitűzött cél alapján fogadja a múzeum, könyvtár, közösségi ház a diákokat. Azt feltételezve, hogy a diákok növelhetik a látogatók körét, hordozzák életkori sajátosságaik ismerveit és ez erőforrást jelenthetnek a fogadó intézmények számára. Ebben a megközelítésben partnerként kezelik a diákokat és építenek is rájuk. Egy-egy kiállítóterem kialakítását vagy az, ahhoz kapcsolódó audio-guide tesztelésébe vonják be a középiskolás IKSZ-eseket, ötletelhetnek kiállítások előkészítése során, interaktív programok szervezői, lebonyolítói lehetnek (múzeumi foglalkozások, idősek informatikai

oktatásának segítői, tárlatvezetők). Bevonják őket a diákok számára készítendő szakmai produktumok kialakításába, annak népszerűsítésébe a folyamat teljes ideje alatt, ami lefedti az 50 óra egészét.

A legjobb az, ha adott feladatokra keresnek arra alkalmas diákokat, jelezve a szükséges kompetenciákat, és szűrni tudják a jelentkezőket, azokat megtalálva, akik valóban motiváltak a kulturális feladatok végzésében. Az elvégzett feladatok végén adnak módot a diákoknak a visszacsatolásra, hogy jelezhessék, miben érezhették otthon magukat és miben nem. A fogadó fél is őszintén értékelheti a diákok hozzáállását, tevékenységük hasznosságát.

A diákok ebben az esetben hasznosnak érzik magukat, és otthonos közegként élhetik meg a kulturális intézmény terét, kötődésük alakulhat ki az itteni szakemberekkel, az intézménnyel. A tevékenységek után is szívesen térnek vissza a kulturális intézménybe, akár felnőtt önkéntesként is, pályaválasztásukat is befolyásoló tényezővé válhat az itt megszerzett élmény.

2. IKSZ a küldő intézmények nézőpontjából

„Nekem az jutott először eszembe, hogy újabb feladat van, amit meg kell csinálni, ami adminisztrációs munkával, szervezési munkával jár együtt. És akkor később, amikor egyre többet megtudtam, hát akkor alakult ki valami képem, de az első benyomásom az volt, hogy egy többlet feladatot kell ellátni.”¹

Az iskolák felől szintén többféle megközelítés érvényesül. A program bevezetésekor sok iskola úgy tekintett a múzeumok, kulturális intézmények világára, mint arra a közege, ahol nincs veszélynek kitéve a diák, ezért ide érdemes őket küldeni. Az is szerepet játszott, hogy ezen a területen bízhatott az iskola, hogy pedagógiaiilag is felkészült szakemberek segíthetik a diákok tevékenységét. Az idő múltával nőtt az iskolák fogadó intézményeinek száma és a kultúra mellett más területek is arányosan részesültek jobban a diákokból, ebből következően csökkent a kulturális intézmények keresettségé. Ez általánosságban igaz, persze, ahol kiépült a fogadás módja és élő kapcsolat alakult ki a küldő intézménnyel a visszaesés nem olyan látványos.

Az iskolák egy része nem tudatosan választ fogadó intézményt, hanem a diákokra bízta, hogy oldják meg az 50 óra eltöltését. Így a diákok vagy szüleik maguk keresik fel a kulturális intézményt, sokszor a helyszín közelsége miatt vagy, mert már jártak ott, valakit ismernek a munkatársak közül, stb. Ebben az esetben a fogadó intézmény nem kerül személyes kapcsolatba az iskolával, csak papírforma szerint. Azt érezheti a fogadó szervezet, hogy az iskola áthárítja a feladatot és a felelősséget is a fogadó félre. Övék a felkészítés, tevékenység, reflexió feladata egyaránt.

Ideális eset, amikor az iskolai IKSZ-koordinátor tudatosan keres hasznos tevékenységeket diákjai számára. Egyeztet a fogadó hellyel, előzetes felkészítést tart a diákoknak,

¹ Az Iskolai Közösségi Szolgálat bevezetésének és megvalósításának tapasztalatai a köznevelés rendszerében
Kvalitatív elemző tanulmány, Revita alapítvány, OFI megbízásából a TÁMOP 3.1.1. keretében, 2015. 7. oldal.

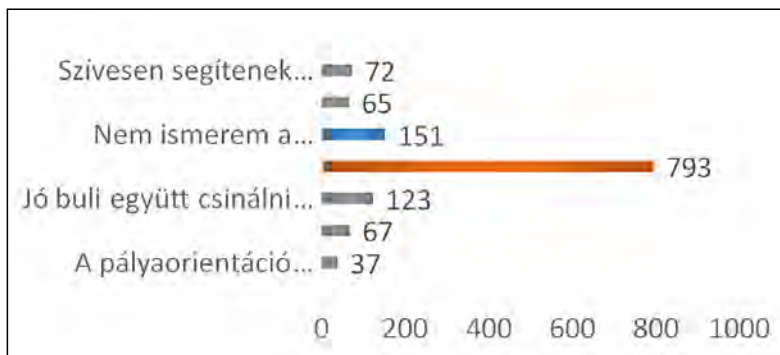
és meg is jelenik diákjaival az első ismerkedésen. Tartja koordinátorként a kapcsolatot az ottani szakemberekkel és pedagógiai figyelemmel kíséri a diákokat tevékenységeik során. Az együttműködés ebben az esetben élő és nem korlátozódik a jogi keretekre (együttműködési megállapodás). A tevékenységek végén a reflexióra sor kerül vagy a kulturális fogadó helyen, vagy az iskolában. Ennek a programnak a megszervezése megoszlik iskolai koordinátor és fogadó szervezet koordinátora, mentora között. Ha az iskola a programot egy záró rendezvénnyel fejezi be, ide is meghívja a fogadó szervezetek képviselőit, ahol visszajelzéseket lehet adni a diákoknak tevékenységükről.

3. IKSZ a diákok nézőpontjából

„...tudomásul kell venni, hogy a diákok hol ráérnek, hol nem. Érdemes olyan tevékenységekbe bevonni őket, ami akkor is lefolytatható, ha nem jönnek el...”²

A diákok számára először kötelezettségként jelenik meg az Iskolai Közösségi Szolgálat. Az a szerencsés eset, ha ezt a kötelezettséget egyéni motivációvá tudja alakítani a diák az iskola és a fogadó intézmény segítségével. A diákok széles skálán mozognak a motiváltságuk alapján. Az egyik szélsőség a teljesen motiválatlan diák, aki csak túl akar lenni a kötelezettségén. A diákok között nagy arányban vannak, akik így indulnak neki a feladatnak.³ A másik végpont az a diák, aki olyan tevékenységet keres, ami számára hasznos, ami őt motiválja. A kettő között van az a diák, aki nem motivált, de motiválható, ha érzi, hogy partnereként tekintenek rá, akkor aktív lesz és lelkesedni fog a rá háruló feladatokért.

Osztálytársaidnak jellemző véleménye a közösségszolgálatról? 12. évfolyam (n=1308)⁴

Forrás: EKE OFI, 2017.

² Fülöp Melinda: Nagy-diák tanulókör, in: szerk. Bodó Márton (2015): *Az iskolai közösségi szolgálat bevezetésének tapasztalatai*. Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet, Budapest. 113. oldal

³ Lásd Bodó Márton–Markos Valéria–Mézes József–Sárosi Tünde–Szalóki Mihály: Az Iskolai Közösségi Szolgálat a 9. és 12. évfolyamos diákok véleménye tükrében, in: Új Pedagógiai Szemle, 67. évfolyam, 9–10. szám, 41–71. oldal

⁴ Az ábra forrása: Bodó Márton–Markos Valéria–Sárosi Tünde: Az Iskolai Közösségi Szolgálat program tanulságai online diákkérdőívek tükrében 2016–2017. In: XVII. Országos Neveléstudományi Konferencia 2017. november 9. Közösségi szolgálat és fizetett munka a középiskolások körében

A diákok alapvetően szeretik, ha partnerként kezelik őket, igénylik a felkészítést és örülnek, ha visszacsatolhatják véleményüket arról, amiben részt vettek. A monoton munkák iránt általában kevés érdeklődést mutatnak. Ha kíváncsiságukat kielégíthetik, akkor viszont a monoton feladatokat is el tudják végezni. A kreatív feladatokért hálásak, mert ez életkori sajátosságuk, hogy többségükben a kézművességtől a foltozáson át a tárlatvezetésig minden megmozgatja őket, mert ezekből tanulhatnak, és nyitottak az új megismerésére.

A feladatokat érdemes ezért úgy kialakítani, hogy egyszerre legyenek vagy keveredjenek köztük a szolgálat, illetve a tanulásra egyaránt alkalmas feladatok: a monoton elvégzendő és kreatív, interaktív tevékenységek. Szívesen vesznek olyasmiben részt, amellyel együtt jár a másokkal való kapcsolattartás, kommunikáció, együtt gondolkodás és tevékenység. Egyedül ritkán lesznek motiváltak egy feladat végzésében, de ha diáktársaikkal együtt lehet végezni, akár csoportosan, akár párokban, akkor motiváltak érzik magukat és hatékonyabban dolgoznak. A fokozatosság elve náluk is érvényes. Kell szakmai támogatás az elején és fokozatosan érdemes növelni az ő felelősségüket és önállóságukat, ahogy ismerőssé válik számukra a közeg és feladat. Annak is nagyon örülnek, ha egy folyamatban részt vehetnek, ami a végén valamilyen produktumban végződik, tehát láthatják a munkájuk eredményét.

4. A kulturális terület helye a nyolc terület között

Az Oktatási Hivatal 119 iskolát érintő 2017-es szakmai ellenőrzése szerint⁵ az együttműködési megállapodások száma tekintetében első helyen áll a kulturális terület az IKSZ-ben.

A legtöbb iskola a kulturális és közösségi területen tevékenykedő szervezetekkel kötött megállapodást a felmérés résztvevői közül. Ez a tény nem mutatja a tevékenységek minőségét, se a területen feladatban résztvevő diákok számát. Viszont a kulturális intézmények erős jelenlétét az Iskolai Közösségi Szolgálatban az iskolatípusra és fiú–lány arányra reprezentatív vizsgálat⁶ keretében megkérdezett diákok megerősítették. Arra kérdésre, hogy mely területen végeznék leginkább a közösségi szolgálatot a nyolc területből, első helyen rangsorolták a kulturális és közösségi területet és ezt követte preferenciájukban a szabadidős, környezet- és természetvédelmi terület.

A két vizsgálat együtt azt mutatja, hogy az érintett diákok számára éppúgy fontos a kulturális intézményekben való tevékenység, ahogy a partneri viszony tekintetében is van nyitottság a fogadó fél részéről is, hiszen a megállapodások megkötöttek az adott intézményekkel. Ezt a helyzetet minél jobban ki lehet használni a kulturális ágazat szempontjából, persze csak akkor, ha a peremfeltételek adottak hozzá. Viszont kis ráfordítás esetén nem szabad túl sokat várni a program megvalósulásától.

⁵ JELENTÉS A közösségi szolgálat teljesítésének és dokumentálásának szakmai ellenőrzéséről, Oktatási Hivatal, 2017. június 30.

⁶ Lásd 3. jegyzet.

5. Hasznos alapvetések az eddigi projektek alapján

- a) A program lehetőség egy olyan generációval való kapcsolatépítésre, amelyiket a kulturális intézmények nehezen tudnak elérni a hétköznapi életben.
- b) A diákok friss szemléletet, impulzust jelentenek a fogadó intézmény számára, amit érdemes kihasználni.
- c) Szakmai támogatás nélkül nem lehet a diákokat bevonni a kulturális területen sem, ahogy a többi területen sem.
- d) A felkészítés során fel érdemes mérni, hogy kit, milyen tevékenységbe lehet bevonni hatékonyan.
- e) Érdemes a diákoknak választási lehetőséget biztosítani, hogy ők választhassanak a lehetséges tevékenységek közül.
- f) Párokban, csoportokban szeretnek a diákok tevékenykedni.
- g) Hatékony a fogadó szervezet számára, ha a felajánlott tevékenység egyszerre a szolgálat és a tanulás eszköze is a diákok számára.
- h) Fokozatosan lehet terhelni egyre jobban a motivált diákokat, ahogy megismerik a rájuk bízott feladatot.
- i) Az IKSZ-es diákok segítik a feladatok ellátását, de rájuk alapozni nem szabad egy-egy tevékenységet, mert ez kockázatot rejthet magában.
- j) Partnerként kell kezelni a diákokat, mert ez motiválja őket.

Dr. Bodó Márton
tudományos munkatárs
Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Gondolatok a projektről

„Örülök, hogy részt vehettem a projektben, mert több korosztály nézőpontjával is megismerkedhettem számos témával kapcsolatban, amely nézőpontok aztán a létrejövő/létrejött időszaki kiállítás alapját szolgáltatták, valamint megbizonyosodhattam arról, hogy a fiatalabbak is milyen erővel és kitartással tudják belevetni magukat a tevékenységekbe.”

(Márk)

„Nagy kihívás volt, izgalmas feladat, olykor vidám, máskor gyötrelmes út, de az eredmény megérte a kísérletezést. Csak a próba igazolhatja állításainkat!”

(Marianna)

További kérdések esetén keresd a mintaprojekt megvalósítóit:

Berettyó Kulturális Központ – Bihari Múzeum

4100 Berettyóújfalu, Kálvin tér 1. bihari.muzeum@gmail.com

Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény

4080 Hajdúnánás, Bocskai u. 12–14. moricz.helytorteneti@gmail.com

Püspökladányi Tájékoztató és Közművelődési Központ, Könyvtár, Múzeum –

Karacs Ferenc Múzeum Tagintézmény

4150 Püspökladány, Kossuth Lajos u. 28. karacs.muzeum@gmail.com

Berettyóújfalui Szakképzési Centrum –

Arany János Gimnázium, Egészségügyi Szakképző és Közgazdasági Szakközépiskolája

4100 Berettyóújfalu, Kossuth u. 35. aranyjg@windowslive.com

Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium

4032 Debrecen, Békessy Béla u. 12. iskola@csokonai-debr.sulinet.hu

Kőrösi Csoma Sándor Református Gimnázium

4080 Hajdúnánás, Bocskai u. 29.

Berettyóújfalui Szakképzési Centrum –

Karacs Ferenc Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája, Püspökladány

4150 Püspökladány, Gagarin u. 2. iskola@kfg.sulinet.hu

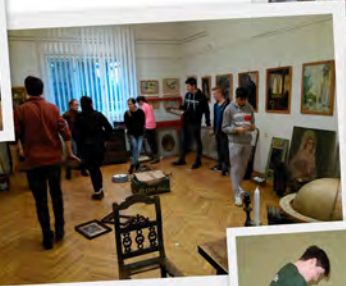
Debreceni Egyetem BTK Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszék

4032 Debrecen, Egyetem tér 1. juhasz.erika@arts.unideb.hu

Tartalomjegyzék

- 1 IKSZ – Történetek a bőröndből**
(Korompainé Mocsnik Marianna, a projekt szakmai vezetője)
- Beszámolók
- 5 Kutatástól a kiállításrendezésig – BKK Bihari Múzeum**
(Dr. Krajczárné Sándor Mária főmuzeológus)
- 6 Családok nyomában – BSZC Arany János Gimnázium**
(Suha Zsófia Anna – Vatai Judit mentor tanárok)
- 8 Új lehetőség az Iskolai Közösségi Szolgálat területén –**
Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium
(Nagyné Tóth Erzsébet mentor tanár)
- 10 Megtalált bőröndök –**
Móricz Pál Városi Könyvtár és Helytörténeti Gyűjtemény, Hajdúnánás
(Darócziné Bordás Andrea muzeológus)
- 12 Megtaláltuk a bőröndöket –**
Kőrösi Csoma Sándor Református Gimnázium, Hajdúnánás
(Bencze Andrea mentor tanár)
- 14 A raktár kincsei – Karacs Ferenc Múzeum Tagintézmény**
(Győrfi Lajos muzeológus)
- 15 Múltunk kincsei – BSZC Karacs Ferenc Gimnázium**
(Szabóné Nagy Ildikó mentor tanár)
- Kutatás
- 17 „IKSZ – Történetek a bőröndből” projekt a Debreceni Egyetem**
Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszéke szemszögéből
(Dr. Juhász Erika tanszékvezető főiskolai docens –
Dr. Márkus Edina egyetemi adjunktus)
- 19 Az IKSZ különböző aspektusai:**
a kulturális intézmények és az Iskolai Közösségi Szolgálat
(Dr. Bodó Márton tudományos munkatárs, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet)

SZÉCHENYI 2020

MŰZEUMI ÉS KÖNYVTÁRI
FEJLESZTÉSEK MINDENKINEK

BERETTŐ KULTURÁLIS KÖZPONT

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE